

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Véleménye Tárgy: Javaslat tanácsi irányelvre a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosagra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról

COM(2008) 426 végleges (kiegészítő vélemény)

(2009/C 182/04)

Előadó: **Nicholas CROOK**

2008. október 23-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata végrehajtási rendelkezéseinek 29. cikk A. pontja alapján kiegészítő véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Javaslat tanácsi irányelvre a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosagra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról

COM(2008) 426 végleges (kiegészítő vélemény a saját kezdeményezésű véleményhez).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2008. december 10-én elfogadta véleményét. (Előadó: Nicholas CROOK.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2009. január 14–15-én tartott, 450. plenáris ülésén (a január 14-i ülésnapon) 183 szavazattal 7 ellenében, 18 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB örömmel fogadja az irányelvtervezetet, amely általában véve követi a foglalkoztatás területén kívül alkalmazandó megkülönböztetésellenes intézkedésekről szóló, a közelmúltban kiadott saját kezdeményezésű véleményének⁽¹⁾ ajánlásait, és amelynek az EKSz. 13. cikkében említettek alapján történő mindenfajta megkülönböztetés ellen következetes védelmi normákat kellene eredményeznie EU-szerte.

1.2 Az EGSZB szerint ugyanakkor az új irányelv egyes területeken csekélyebb védelmet nyújt, mint a faji, illetve a nemi egyenlőségről szóló irányelv meglévő rendelkezései.

1.3 Ilyen például a 2. cikk, amely különösen a pénzügyi szolgáltatások területén tesz lehetővé kivételeket a megkülönböztetés tilalma alól. Az EGSZB azt ajánlja, hogy ugyanazokat az átláthatósági, felülvizsgálati és felügyeleti követelményeket kellene alkalmazni az életkor és a fogyatékoság tekintetében, mint a nemek esetében.

1.4 Az EGSZB úgy véli, hogy az irányelv hatályát meghatározó 3. cikk olyan korlátozásokat vezet be és olyan széles körű kivételeket engedélyez, hogy az alááshatja az egész irányelv hatékonyságát.

1.5 Az EGSZB túl enyhének találja az áruk értékesítőire és a szolgáltatókra rótt, a fogyatékosággal élők hozzáférési igényeit figyelembe vevő intézkedések meghozatalára, illetve az érdeklükben meghozott ésszerű intézkedésekre vonatkozó, a 4. cikkben foglalt kötelezettségeket.

1.6 Az EGSZB megjegyzi, hogy az egyenlő bánásmódot felelős, a 12. cikk értelmében kijelölendő szervek hatásköre – a faji és nemek közötti egyenlőségről szóló irányelv értelmében kijelölt testületekétől eltérően – nem terjed ki a foglalkoztatás területére, és ennek orvoslására új preambulumbekezdést ajánl.

1.7 Az EGSZB sajnálja, hogy a javasolt irányelv nem kínál megfelelő megoldást a többszörös megkülönböztetés problémájára, és felszólítja az Európai Bizottságot, hogy terjesszen elő ajánlást ezzel a kérdéssel kapcsolatban.

2. Általános áttekintés

2.1 Egy közelmúltbeli saját kezdeményezésű véleményében az EGSZB áttekintette a jelenlegi uniós és tagállami megkülönböztetésellenes jogszabályokat, és arra a következtetésre jutott, hogy „új uniós jogszabályok megalkotására van szükség, amelyek tiltják a vallás vagy meggyőződés, fogyatékoság, életkor vagy szexuális beállítottság alapján történő, a foglalkoztatás területén kívüli megkülönböztetést.”

2.2 Miután lehetősége nyílt megismerni a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosagra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló tanácsi irányelvre vonatkozó európai bizottsági javaslat tartalmát, és megállapította, hogy a javaslat nem minden általa felvetett problémára ad kielégítő megoldást, az EGSZB úgy határozott, hogy kiegészítő véleményt fogalmaz meg a javasolt irányelvről.

2.3 Az EGSZB örömmel fogadja, hogy az irányelvjavaslat számos rendelkezése a 13. cikk szerinti többi irányelv rendelkezéseit tükrözi: a közvetlen és közvetett megkülönböztetés és a zaklatás fogalmának meghatározását; a jogérvényesítésre és jogorvoslatra

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: A megkülönböztetésellenes intézkedések kiterjesztése a foglalkoztatáson kívül eső területekre és egy egységes, átfogó megkülönböztetésellenes irányelv célszerűsége – előadó: Nicholas CROOK (HL C 77., 2009.3.31., 102. o.).

vonatkozó rendelkezéseket, beleértve a bizonyítási teher megfordítását; az áldozattá válás elleni védelmet; valamint a hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókra vonatkozó előírást. A faji egyenjogúsági irányelvhez ⁽²⁾ hasonlóan a javasolt irányelv hatálya alá tartozik a szociális védelem az egészségügyi ellátást is beleértve, a szociális előnyök, az oktatás, illetve az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, beleértve a lakhatást is (ugyanakkor – mint alább látható – olyan megszorításokkal és kizárásokkal, amelyek szűkíthetik a teljes hatályt).

2.4 A következő megjegyzéseiben az EGSZB azokra a konkrét rendelkezésekre összpontosít, melyek véleménye szerint kimondva vagy kimondatlanul alacsonyabb szintű védelmet biztosíthatnak a vallás, meggyőződés, életkor, illetve szexuális irányultság területén, mint a faji vagy etnikai eredetre illetve a nemek közötti megkülönböztetésre vonatkozó meglévő – 13. cikk szerinti – irányelvek.

3. Konkrét cikkekhez fűzött észrevételek

3.1 2. cikk

3.1.1 A 2. cikk a hátrányos megkülönböztetés fogalmát határozza meg; (1)–(4) bekezdése a kulcsfogalmaknak ugyanazokra a meghatározásaira épül, mint a többi 13. cikk szerinti irányelv. A 2. cikk (5) bekezdése az ésszerű intézkedésnek a 4. cikk (1) bekezdésének b) pontja szerinti megtagadását a tiltott megkülönböztetés egy formájának minősíti.

3.1.1.1 Annak biztosítása végett, hogy az irányelvet megfelelően ültessék át a nemzeti jogrendbe, tekintettel az Európai Bíróságnak a *Coleman kontra Attridge Law* ügyben hozott ítéletére, amely megerősítette, hogy a fogyatékoságon alapuló megkülönböztetésnek a 2000/78/EK irányelvben foglalt tilalma a fogyatékos személlyel kapcsolatban álló személyre is kiterjed ⁽³⁾, az EGSZB azt ajánlja, hogy az irányelv tegye egyértelművé, hogy az irányelvben felsoroltak alapján történő megkülönböztetés a valamely konkrét vallású vagy meggyőződésű, fogyatékosággal élő, korú vagy szexuális irányultságú személlyel fenntartott kapcsolat alapján történő megkülönböztetést is magában foglalja.

3.1.2 A 2. cikk (6) bekezdése szerint a tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy az életkoron alapuló eltérő bánásmód nem jelent hátrányos megkülönböztetést, ha „azt egy törvényes cél [...] igazolja, illetve ha az említett cél elérésének eszközei megfelelőek és szükségesek.”

3.1.2.1 Az EGSZB azt ajánlotta ⁽⁴⁾, hogy a preferenciális bánásmód lehetősége ugyanilyen indokoltasági feltételek mellett a fogyatékkal élő személyekre is terjedjen ki; ez kiegészíthetné a tényleges hozzáférés biztosítását szolgáló, 4. cikk szerinti intézkedéseket.

3.1.2.2 Meg kell említeni, hogy egy cél e tekintetben akkor tekinthető „törvényesnek”, ha összhangban van az egyenlő bánásmód elvével, például ha azt kívánja elősegíteni, hogy az érintett csoport egyenlő feltételek mellett vehessen részt a közéletben.

⁽²⁾ 2000/43/EK tanácsi irányelv, 3. cikk.

⁽³⁾ [2008] EBHT C-303/06, 2008. július 17. – jelen esetben egy fogyatékos gyermeket gondozó nem fogyatékos szülővel szembeni megkülönböztetésről van szó.

⁽⁴⁾ Lásd az 1. lábjegyzetet (8.10.5. pont).

3.1.3 A 2. cikk (7) bekezdése alapján a tagállamok engedélyezhetik a pénzügyi szolgáltatóknak „arányos megkülönböztető bánásmód” alkalmazását, ha „az életkor vagy a fogyatékoság meghatározó tényező a fontos és pontos biztosításmatematikai vagy statisztikai adatokon alapuló kockázateértékelésben”.

3.1.3.1 Az EGSZB attól tart, hogy ez a széles körű kivétel állandósíthatja a fiatalok, az idősek és a fogyatékkal élők bizonyítottan hátrányos helyzetét a banki szolgáltatások, illetve számos biztosítási termék tekintetében.

3.1.3.2 Mindez szöges ellentétben áll az áruk és szolgáltatások terén a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmódról szóló irányelvvel ⁽⁵⁾, amely szerint a tagállamok dönthetnek úgy, hogy megengednek különbségeket a nők és férfiak biztosítási díjaiban és juttatásaiban, ha azt összeállított, közzétett és rendszeresen frissített pontos biztosításmatematikai és statisztikai adatok támasztják alá. A tagállamoknak öt év elteltével ezt a döntést áttekintő értékelésnek kell alávetniük.

3.1.3.3 Az EGSZB elismeri, hogy egyes tevékenységek esetében bizonyos korcsoportokhoz tartozó, vagy bizonyos típusú fogyatékosággal rendelkező személyek nagyobb kockázatot jelenthetnek. A 2. cikk (7) bekezdése azonban túl nagy mozgásteret ad az eltérő biztosítási díjak tekintetében anélkül, hogy előírná a biztosítóknak a biztosításmatematikai adatok nyilvánosságra hozatalát. A leendő fogyasztók nem tudhatják, indokoltak-e az eltérő díjak, a versenytársakat pedig semmi sem ösztönzi arra, hogy méltányosabb árakat ajánljanak.

3.1.3.4 Még ha az eltérő biztosítási díjak igazolhatóak is, a 2. cikk (7) bekezdésében említett arányosság biztosítása érdekében a biztosításmatematikai és statisztikai adatokat akkor is nyilvánossá kell tenni.

3.1.3.5 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a tagállamok ugyanazokat az átláthatósági, felülvizsgálati és felügyeleti követelményeket alkalmazzák az életkor és a fogyatékoság tekintetében, mint a nemek esetében. Az irányelvjavaslatnak csak akkor lenne szabad engedélyeznie a tagállamok számára eltérő bánásmód alkalmazását, ha azok megkövetelik a pénzügyi szolgáltatóktól az adott „kockázati” tevékenységre – például gépjárművezetés, utazás, hitel-visszafizetés – illetve az érintett korcsoportra vagy fogyatékoságtípusra vonatkozó naprakész biztosításmatematikai és statisztikai adatok közzétételét. Az adatokat rendszeres időközönként felül kell vizsgálni, hogy nyomon lehessen követni a kockázat alakulását, és a tagállamoknak egy adott idő elteltével felül kell vizsgálniuk az eltérő bánásmód indokoltaságát, és fontolóra kell venniük a fokozatos kockázatmegosztás és díjkiegyenlítés lehetőségét.

⁽⁵⁾ 2004/113/EK tanácsi irányelv, 5. cikk.

3.2 3. cikk

3.2.1 A 3. cikk a javasolt irányelv hatályát határozza meg, vagyis azokat a tevékenységi területeket, ahol a vallás vagy meggyőződés, fogyatékoság, életkor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés tilalma alkalmazandó lesz.

3.2.1.1 Az EGSZB örömmel fogadja, hogy a 3. cikk 1. bekezdésének a)–d) pontjai a faji egyenjogúságról szóló irányelv⁽⁶⁾ hatályát tükrözik, amint azt korábban ajánlotta⁽⁷⁾.

3.2.1.2 A 3. cikk (1) bekezdésének d) albekezdése szerint a megkülönböztetés tilalmának hatálya alá esik „az árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés és azok nyújtása, amelyek a nyilvánosság számára hozzáférhetőek, beleértve a lakhatást”; az irányelvtervezet ugyanakkor kijelenti, hogy „a d) albekezdés egyénekre csak szakmai vagy kereskedelmi tevékenységeik folytatásának mértékéig alkalmazható”.

3.2.1.3 Ez a kivétel, amely a (16) preambulumbekkezdésben is megtalálható, nem szerepel a faji egyenjogúságról szóló irányelvben. Az EGSZB attól tart, hogy a „szakmai vagy kereskedelmi” fogalmának meghatározása híján a világos megfogalmazás hiánya gyengítheti az irányelv hatását. Ha az Európai Bizottság arra próbál utalni⁽⁸⁾, hogy a cél a magánügyletek felmentése, akkor az EGSZB szerint ez abból következik, hogy a hatály csak a nyilvánosan hozzáférhető árukra és szolgáltatásokra terjed ki. Ráadásul a (17) preambulumbekkezdés kijelenti: „A megkülönböztetés tiltása mellett fontos tiszteletben tartani [...] a magánélet és a családi élet védelmét, illetve az ezekhez kapcsolódó műveleteket”.

3.2.2 A 3. cikk (2) bekezdése a házassági vagy családi állapotra és a reprodukív jogokra vonatkozó nemzeti törvények joggyakorlatához kapcsolódó esetekben mind a négy területen feloldja a megkülönböztetés tilalmát.

3.2.2.1 Az EGSZB egyetért azzal, hogy a házassági vagy családi állapot és a reprodukív jogok területén a jogalkotás a tagállamok hatásköre, de nem fogadja el, hogy ez a hatáskör teljesen érvénytelenítse a megkülönböztetéssel szembeni EU-szintű jogi védelmet.

3.2.2.2 *Házassági állapot*⁽⁹⁾. Ami a házassági állapot szabályozására vonatkozó nemzeti előjogokat illeti, az Európai Bíróság a közelmúltban kijelentette, hogy „a családi állapot és az azon alapuló ellátások tagállami hatáskörbe tartoznak, és a közösségi jog nem sérti a tagállamoknak a hatáskörét. Emlékeztetni kell azonban arra, hogy e hatáskör gyakorlása során a tagállamok kötelesek tiszteletben tartani a közösségi jogot, többek között a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvére vonatkozó rendelkezéseket”⁽¹⁰⁾.

⁽⁶⁾ 2000/43/EK tanácsi irányelv, 3. cikk.

⁽⁷⁾ Lásd az 1. lábjegyzetet (8.6. pont).

⁽⁸⁾ Lásd az 5., *Az egyes rendelkezések részletes magyarázata* című fejezetet – COM(2008) 426 végleges.

⁽⁹⁾ A lektor megjegyzi: A „házassági állapot” kifejezés itt – az Európai Bizottság szövegének szóhasználatát követve – az egyének jogi helyzetére (nőtlen/hajadon, házas, elvált, özvegy) vonatkozik (a magyar jog ezt nevezi családi állapotnak). A „családi állapot” kifejezést – ugyancsak az irányelvjavaslat alapján – a szerző ettől eltérő értelemben használja.

⁽¹⁰⁾ Tadao Maruko kontra Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen, C-267/06, 2008. április 1., 59. pont.

3.2.2.3 *Családi állapot*. A „családi állapot” fogalma nincs meghatározva, ezért túl homályos kifejezés ahhoz, hogy a védelem alóli kivételre alapot szolgáltatthasson.

3.2.2.4 *Reprodukív jogok*. Az EGSZB a reprodukív szolgáltatásokhoz való hozzáférést az egészségügyi szolgáltatások szerves részének tekinti, melyek tekintetében sem a közösségi, sem a nemzeti jog nem alkalmazhat semmilyen megkülönböztetést. A reprodukív szolgáltatások terén bizonyítottan előfordul szexuális irányultság, fogyatékoság vagy kor alapján történő megkülönböztetés. Ráadásul mivel ezeket a szolgáltatásokat nők keresik és veszik igénybe, a diszkrimináció tilalmának feloldása ezen a területen nemek szerinti, illetve fogyatékoság, életkor és szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetést egyaránt jelenthet.

3.2.2.5 Ezért az EGSZB szerint a 3. cikk (2) bekezdését teljes egészében újra kell gondolni, és az irányelv végleges megszövegezésének utalnia kell arra, hogy a házassági vagy családi állapotra és a reprodukív jogokra vonatkozó nemzeti törvényeket mindenfajta, bármilyen alapon történő megkülönböztetés nélkül kell végrehajtani.

3.2.2.6 A 3. cikk (3) bekezdése szerint az oktatás területén való megkülönböztetés tilalma „nem sérti a tagállamok felelősségét az oktatás tartalma, a tevékenységek és oktatási rendszereik szervezése tekintetében, ideértve a sajátos igénnyel rendelkezők oktatását is”.

3.2.2.7 Az EGSZB attól tart, hogy ez a kivétel, amely nem szerepel a faji egyenjogúságról szóló irányelvben, és túllép a Szerződés 149. cikkének az oktatásra vonatkozó egyedi rendelkezésén⁽¹¹⁾, feleslegesen korlátozza az irányelv hatékonyságát az iskolákban és egyéb oktatási intézményekben való megkülönböztetés és zaklatás elleni harc területén.

3.2.2.8 Az EGSZB megjegyzi, hogy az EK-szerződés 150. cikke – szinte szó szerint megismételve a 149. cikkben foglaltakat – kijelenti, hogy a szakképzés tartalmára és szervezeti felépítésére vonatkozóan a tagállamok az illetékesek, a szakképzés mindaddig mégis az uniós megkülönböztetésellenes jogszabályok hatálya alá tartozott, mindenfajta korlátozás nélkül⁽¹²⁾.

3.2.2.9 Az EU-szerte az oktatás területén nyilvánvaló, vallás vagy meggyőződés, fogyatékoság, illetve szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés az irányelvjavaslat előterjesztésének fő indoka volt. Az EGSZB az oktatás területén a megkülönböztetés tilalmát és az egyenlő bánásmód előmozdítását olyan alapvető jelentőségű kérdésnek tartja a demokratikus és toleráns társadalmak kialakítása, a társadalmi és gazdasági fejlődés, illetve

⁽¹¹⁾ Az EK-szerződés 149. cikkének (1) bekezdése szerint: „A Közösség a tagállamok közötti együttműködés ösztönzésével és szükség esetén tevékenységük támogatásával és kiegészítésével hozzájárul a minőségi oktatás fejlesztéséhez, ugyanakkor teljes mértékben tiszteletben tartja a tagállamoknak az oktatás tartalmára és szervezeti felépítésére vonatkozó hatáskörét, valamint kulturális és nyelvi sokszínűségüket.”

⁽¹²⁾ Lásd például a 2000/43/EK tanácsi irányelv 3. cikke (1) bekezdésének b) pontját, illetve a 2000/78/EK tanácsi irányelv 3. cikke (1) bekezdésének b) pontját.

a társadalmi kohézió vívmányai szempontjából, amely közösségi szintű jogalkotást tesz szükségessé, az EK-szerződés 5. cikkében foglalt szubszidiaritási és arányossági elvvel összhangban.

3.2.2.10 Különösen fontos a megkülönböztetés elleni magas szintű védelem kialakítása a sajátos igénnyel rendelkezők oktatására vonatkozó rendelkezésekben, hogy minden gyermek méltányos és tisztességes bánásmódban részesülhessen, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosagra, korra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélkül. Ez nem zavarná az elkülönült, illetve integrált oktatásra irányuló tagállami politikákat, viszont biztosítaná ezeknek a politikáknak a megkülönböztetésmentes működését. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának a D. H. és társai kontra Csehország ügyben hozott ítélete szemlélteti, hogyan tarthatják fenn a különleges szükségletekre irányuló oktatás kedvezményezettjeire vonatkozó döntések az oktatás terén meggyökeresedett diszkriminációs mintákat ⁽¹³⁾.

3.2.2.11 Az EGSZB az oktatás terén való megkülönböztetés elleni következetes védelmet kiemelten fontosnak tartja, mert ezen a területen a faji, illetve etnikai származás alapján, illetve a vallás vagy meggyőződés alapján történő megkülönböztetés gyakran átfedi egymást. Ha a faji egyenjogúsági irányelvben nem volt szükséges a 3. cikk (3) bekezdéséhez hasonló korlátozás, nem világos, hogy ebben az irányelvjavaslatban miért volna rá szükség.

3.2.2.12 Az irányelvnek az oktatásra vonatkozó tagállami hatáskörök kiterjedésétől függetlenül nyíltan ki kell jelentenie, hogy ezeket a feladatköröket megkülönböztetés nélkül kell ellátni.

3.2.2.13 A 3. cikk (3) bekezdésének második mondata lehetővé teszi, hogy a tagállamok vallás vagy meggyőződés alapján eltérő bánásmódról rendelkezzenek az egyházi intézményekbe való bejutás terén. Az EGSZB szerint az irányelvnek biztosítania kell, hogy ezek az intézmények semmilyen más területen ne alkalmazhassanak megkülönböztetést.

3.3 4. cikk

3.3.1 A 4. cikk a fogyatékosággal élőkkel való egyenlő bánásmóddal foglalkozik.

3.3.1.1 A fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény ⁽¹⁴⁾ a teljesség igénye nélkül leírja a „fogyatékosággal élő személyek” kategóriájának főbb ismérveit. Az EU tagállamainak ezt a leírást kellene figyelembe venniük a fogyatékosággal élő személyek védelmére és egyenlő jogainak biztosítására szolgáló nemzeti jogszabályaik kidolgozásakor. Az irányelvjavaslatba erre vonatkozó iránymutatásokat kellene belefoglalni, valamint annak tisztázását, hogy mit ért „fogyatékoságra tekintettel történő megkülönböztetés” alatt.

3.3.1.2 Az EGSZB örömmel fogadja a 4. cikkben a szociális védelemhez, a szociális előnyökhöz, az egészségügyi ellátáshoz és az oktatáshoz való hozzáférést, illetve a nyilvánosan hozzáférhető árukhöz és szolgáltatásokhoz (beleértve a lakhatást és a

közlekedést is, ami összhangban van az EGSZB ajánlásával ⁽¹⁵⁾) való hozzáférés és azok nyújtása előtti akadályok felszámolásának kettős megközelítését. Ehhez egyfelől olyan intézkedéseket kell hozni, amelyek figyelembe veszik a fogyatékosággal élők hozzáférési igényeit (4. cikk (1) bekezdés a) pont), másfelől az egyes konkrét esetekben ésszerű intézkedésekre van szükség a megkülönböztetésmentes hozzáférés érdekében (4. cikk (1) bekezdés b) pont). A 2. cikk (5) bekezdése a 4. cikk (1) bekezdésének b) pontjában előírtak megtagadását megkülönböztetésnek minősíti. Az EGSZB szerint az irányelvnek egyértelművé kellene tennie a „ténylegesen megkülönböztetéstől mentes hozzáférés” fogalmát.

3.3.1.3 Az EGSZB aggasztónak tartja a 4. cikk (1) bekezdés a) pontjában szereplő előzetes rendelkezésekkel kapcsolatos három korlátozó feltételt, vagyis hogy a hozzáférést biztosító intézkedések

- a) nem jelenthetnek aránytalan terhet,
- b) nem változtathatják meg alapvetően a szociális védelmet, a szociális juttatásokat, az egészségügyi ellátást, az oktatást, a kérdéses árukat és szolgáltatásokat, illetve
- c) nem kívánhatják meg, hogy az említettekhez alternatívát nyújtsanak.

3.3.1.4 A b) és c) pontban foglalt korlátozó feltételek pontatlanok, és könnyen vezethetnek indokolatlan megkülönböztető gyakorlatok fennmaradásához. Például az az egészségügyi szolgáltató, amely csak a fogyatéki nélküli személyeknek nyújt ellátást, a b) pontra hivatkozva visszautasíthatja, hogy megváltoztassa a szolgáltatását. Vagy az a helyi hatóság, amely jelenleg a toloszékes felhasználók szállítására alkalmatlan buszjáratot üzemeltet a helyi kórházhoz, a c) pontra hivatkozva megtagadhatja, hogy alternatív közlekedési módot kínáljon. Az EGSZB úgy véli, hogy elég lenne annyit előírni, hogy az előzetes rendelkezéseknek „ésszerűnek” kell lenniük, ami jelenleg nem szerepel a 4. cikk (1) bekezdésének a) pontjában; továbbá a 4. cikk (1) bekezdésének a) pontjában foglalt kötelezettségre azt az egyetlen kikötést alkalmazni, hogy az intézkedések nem jelenthetnek aránytalan terhet.

3.3.1.5 A 4. cikk (2) bekezdése jogilag kötelezővé teszi bizonyos tényezők figyelembevételét annak meghatározásakor, hogy a 4. cikk (1) bekezdésének a), illetve b) pontja szerinti intézkedések „aránytalan terhet” jelentenek-e. A (19) preambulumbekzdés szerint a teher arányosságának értékelésekor figyelembe kell venni az intézmény méretét, forrásait és jellegét. A 2000/78/EK irányelv (21) preambulumbekzdése hasonló tényezőket említ. A 4. cikk (2) bekezdése két további tényezőt sorol fel: „az áruk és a szolgáltatások életciklusát”, illetve „a fogyatékosággal élő személyek számára a jobb hozzáféréssel jelentkező lehetséges előnyöket”. Az EGSZB szerint mivel elvileg ez a két kritérium hozzátartozik az arányossági értékelésekhez, nincs rájuk szükség, mivel esetleg azt eredményezhetik, hogy a szociális védelem, a szociális előnyök, az egészségügyi ellátás, az oktatás, az áruk és szolgáltatások, a lakhatás és a közlekedés terén működő szolgáltatók nem tartják majd szükségesnek, hogy a fogyatékosággal élők tényleges hozzáférést biztosító intézkedéseket hozzanak.

⁽¹³⁾ A Nagytanács 2007. 11. 13-i ítélete (57325/00).

⁽¹⁴⁾ 1. cikk.

⁽¹⁵⁾ Lásd az 1. lábjegyzetet (8.10.2. pont).

3.3.1.6 A 15. cikk (2) bekezdése szerint a tagállamok legfeljebb négy év haladékot kaphatnak arra, hogy a tényleges hozzáférés biztosítására vonatkozó kötelezettségeknek maradéktalanul elegendő legyenek. Az EGSZB reméli ugyan, hogy az egyes tagállamok mihamarabb lépéseket tesznek a fogyatékossgal élők hozzáféréseinek biztosítása érdekében, ám nem vitatja, hogy a tagállamok számára lehetővé kell tenni, hogy kizárólag erre a korlátozott időtartamra haladékot kaphassanak a 4. cikk (1) bekezdésének a) pontja szerinti előzetes rendelkezések hatályba léptetésére. Lényeges azonban, hogy az irányelv egyértelművé tegye, hogy a 4. cikk (1) bekezdésének b) pontjában foglalt – az egyes fogyatékos személyek érdekében hozott ésszerű intézkedésekre vonatkozó – kötelezettség teljesítését tekintve az átültetésre vonatkozó határidőn túl további haladék nem engedélyezhető.

3.4 12. cikk

3.4.1 Az EGSZB helyesli azt a rendelkezést, hogy a tagállamoknak ki kell jelölniük egy vagy több szervet, amelyek feladata annak ösztönzése, hogy a vallástól vagy meggyőződéstől, fogyatékossgtól, életkortól vagy szexuális irányultságtól függetlenül minden személy egyenlő bánásmódban részesüljön, és amelyek hatásköre hasonló a faji egyenjogúságról szóló, illetve az áruk és szolgáltatások terén a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmódról szóló irányelv által előírt szervekéhez. Az EGSZB örömmel fogadja továbbá, hogy a preambulum⁽¹⁶⁾ világosan kijelenti, hogy az említett szervezetek összhangban kell működniük az ENSZ-nek az emberi jogok védelmét és előmozdítását célzó nemzeti intézmények státuszáról és működéséről szóló párizsi elveivel. Amint azt az EGSZB már korábban említette, ezeknek a testületeknek feladata kellene, hogy legyen a megkülönböztetés elleni küzdelemre irányuló nemzeti politikák eredményeinek rendszeres értékelése⁽¹⁷⁾. Ezekről a testületektől elvárható, hogy rendszeresen érdemi párbeszédet folytassanak az irányelvjavaslatban felsorolt összes alapon történő megkülönböztetés veszélyének kitett személyeket képviselő szervezetekkel.

3.4.2 A 12. cikkben foglalt javaslat ugyanakkor nem orvosolja azt, hogy továbbra sem követelmény a munkavállalás és a foglalkoztatás körében való egyenlő bánásmód előmozdítására szolgáló szerv vagy szervek létrehozása, a foglalkoztatási keretirányelv (2000/78/EK) ugyanis nem követeli meg erre a területre szakosodott testület felállítását. A faji egyenjogúságról szóló irányelv alapján felállított testületeknek a faji vagy etnikai származástól független egyenlő bánásmóddal a foglalkoztatás területén belül és kívül egyaránt foglalkozniuk kell, az áruk és szolgáltatások terén

a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmódról szóló irányelv és az egyenlő bánásmódról szóló (átdolgozott) (2006/54/EK) irányelv értelmében létrehozott szervezetek pedig a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmóddal kell ugyancsak a foglalkoztatás területén belül és kívül egyaránt foglalkozniuk.

3.4.3 Az EGSZB ezért egy újabb preambulumbekendést javasol az irányelvjavaslatához, amely arra bátorítaná a tagállamokat, hogy a foglalkoztatási keretirányelv hatályába tartozó, vallástól vagy meggyőződéstől, fogyatékossgtól, kortól vagy szexuális irányultságtól független egyenlő bánásmód tekintetében a fentiekkel egyenértékű hatáskörökkel ruházzák fel a 12. cikkben említett szervezeteket.

4. Többszörös megkülönböztetés

4.1 A közelmúltbeli saját kezdeményezésű véleményében az EGSZB utalt a többszörös – azaz az EK-Szerződés 13. cikkében felsoroltak közül egyszerre több ok alapján történő – megkülönböztetés gyakori előfordulásának nyilvánvaló tényére. Az EGSZB azt javasolta, hogy az új irányelv erősítse meg, hogy az egyenlő elbánás elve magában foglalja a többszörös diszkriminációval szembeni védelmet is, amelynek az uniós és nemzeti jogban is érvényre kell jutnia.

4.2 A javasolt irányelv elismeri⁽¹⁸⁾ ugyan, hogy a nők gyakran többszörös megkülönböztetés áldozatai, de nem tér ki a más területeken megvalósuló többszörös megkülönböztetésre. Az EGSZB javaslata szerint a többszörös megkülönböztetés teljes körű elismerése felé kétféleképpen lehetne haladást elérni:

- a) Az irányelvjavaslatához fűzött újabb preambulumbekendés útján, amely arra biztatná a tagállamokat, hogy biztosítsák a többszörös megkülönböztetés helyzeteire választ adó jogi eljárások meglétét, és konkrétan kiemelné, hogy a nemzeti jogi eljárásoknak lehetővé kell tenniük a panaszos számára, hogy egyetlen jogi kereseten belül vethesse fel a többszörös megkülönböztetéssel kapcsolatos kereset valamennyi aspektusát.
- b) egy európai bizottsági ajánlás útján, amely kimondaná, hogy a nemzeti jogszabályok kidolgozása és végrehajtása során figyelembe kell venni a többszörös megkülönböztetés szempontját, és amelyet – bár a tagállamokra nézve nincs kötelező érvénye – a nemzeti bíróságoknak figyelembe kellene venniük.

Kelt Brüsszelben, 2009. január 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság enőke
Mario SEPI

⁽¹⁶⁾ (28) preambulumbekendés.

⁽¹⁷⁾ Lásd az 1. lábjegyzetet (8.10.8. pont).

⁽¹⁸⁾ (13) preambulumbekendés.